

Edat

Tek başına anlamı ve görevi olmayan ancak kendinden önce gelen sözcükle öbekleşerek anlam ve görev kazanan sözcüklerdir. Edatlar şunlardır:

1-GİBİ

Cümleye benzerlik, eşitlik, tezlik, olasılık gibi anlamlar katar.

Balıklar nar gibi kızardı. (benzerlik)

O da babası gibi çok çalışkandır. (eşitlik)

Bu iş olacak gibi. (olasılık)

2-İLE

****Biri bağlaç diğeri edat olan iki çeşit “ile” vardır. Bir cümlede “ile”nin yerine “ve”yi getirebiliyorsak bağlaç, getiremiyorsak edattır.**

İzmir’e uçakla gideceğiz. (edat)

Kardeşimle ben size geliyoruz. (bağlaç)

Onunla pek anlaşamıyoruz. (edat)

3-İÇİN

Cümleye amaç-sonuç, neden-sonuç, özgülük gibi anlamlar katar.

Piknik yapmak için deniz kenarına gittiler. (amaç-sonuç)

Diyet ve spor yaptığı için çok kilo verdi. (neden-sonuç)

Bu fedakarlıklar hep çocuklarımız için. (özgülük)

4-GÖRE

Cümleye görelilik, karşılaştırma, oranlama, uygunluk gibi anlamlar katar.

Tatile gitmek için kafamıza göre bir yer bakıyoruz. (uygunluk),

Onun boyuna göre ayakları çok küçüktür. (orantı)

Geçmişte günümüze göre daha üretken sanatçılar varmış. (karşılaştırma)

5-KARŞI

Edat

Cümleye genellikle yönelme anlamı katar.

Boğaz'a karşı oturup çaylarımızı yudumladık.

Ona karşı sorumluluklarım var.

6-KADAR

Cümleye zaman, yönelme, ölçü, nitelikte eşitlik, karşıtlık, karşılaştırma gibi anlamlar katar.

Gece yarısına kadar ders çalıştık. (zaman)

O da senin kadar iyi birisi. (eşitlik)

Ona laf anlatmak deveye hendek atlatmak kadar zor. (karşılaştırma)

7-KARŞIN, RAĞMEN

Karşıtlık, aykırılık ilgilisi kurar.

Yasak olmasına rağmen sigara içiyorlardı.

8-DOĞRU

Cümleye yer ve zaman bakımından yönelme ve yaklaşıklık anlamları katar.

Şu tarafa doğru yürüyünce karşınıza şehrin heykeli çıkacak.

Akşama doğru oradan ayrıldık.

Bize doğru geliyorlar.

*Doğru sözcüğü isim, sıfat ve zarf olarak da kullanılabilir.

Her zaman doğruyu söyleyiniz. (isim)

Doğru sözden zarar gelmez. (sıfat)

Bana doğruyu söyle! (zarf)

9-ÜZERE

Cümleye amaç, koşul gibi anlamlar katar.

Dil öğrenmek üzere İngiltere'ye gideceğim.

Edat

Kitabını haftaya geri vermek üzere alıyorum.

Diğer Edatlar: Dek, değin, denli, beri, dolayı, ötürü, diye, değil, mi

BAĞLAÇLAR

Eş görevli sözcükleri, söz öbeklerini, cümleleri birbirine bağlayan ya da çeşitli anlam ilgileri kuran sözcük veya söz öbekleridir.

İLE , VE BAĞLAÇLARI

Aynı görevdeki sözcükleri birbirine bağlar.

Küçük odanın ve mutfağın penceresi açık kaldı.

Bu yıl tatile Antalya ve Mersin'e gideceğiz.

Onun yanına gideceğim ve her şeyi anlatacağım.

Evle okul arası çok uzak.

Annesiyle babası yarın bize gelecek.

**Biri bağlaç diğeri edat olan iki çeşit "ile" vardır. Bir cümlede "ile"nin yerine "ve"yi getirebiliyorsak bağlaç, getiremiyorsak edattır.

İzmir'e uçakla gideceğiz. (edat)

Kardeşimle ben size geliyoruz. (bağlaç)

Onunla pek anlaşamıyoruz. (edat)

AMA , FAKAT BAĞLAÇLARI

*Karşıt anlamlı iki cümleyi birbirine bağlar.

Sınava iyi hazırlandı ama üniversiteyi kazanamadı.

Onu aradık ama bulamadık.

Söz verdin fakat sözünü tutmadın.

*Koşul anlamı katar.

Sinemaya gidebilirsin ama eve erken döneceksin.

Sana bisiklet alacağım ama dikkatli süreceksin.

*Pekiştirme anlamı katar.

Soğuk ama çok soğuk bir yerdi.

ANCAK ,YALNIZ BAĞLAÇLARI

Yalnız sözcüğü; ama, fakat anlamında kullanılıyorsa bağlaçtır. Bir tek, sadece anlamında kullanılıyorsa edattır.

Geziye yalnız bizim sınıf katıldı. (edat)

Onunla konuşurum yalnız sen de benimle geleceksin. (bağlaç)

Bu işi ancak sen başarırısın. (edat)

Az yiyor ancak kilo veremiyor. (bağlaç)

Edat

HEM...HEM BAĞLACI

Karşılaştırılan iki unsurun hepsi anlamını vermektedir.

Hem ucuz hem kaliteli bir kazak aldım.

Hem çalışıyor hem okuyor.

NE...NE BAĞLACI

Cümleyi anlamca olumsuz yapar. Karşılaştırılan iki unsurun hiçbirisi anlamını verir.

Sallanmaz o kalkışta ne bir mendil ne bir kol.

Beni ne arıyor ne soruyor.

*İki karşıt sıfatı birbirine bağlarsa "ikisinin arası, ortası" anlamı verir.

Ne güzel ne çirkin bir kızdı.

Ne tatlı ne ekşi.

YA... YA BAĞLACI

Karşılaştırılan unsurlardan birini ifade etmek için kullanılır.

Ya bu deveyi güdeceksin ya bu diyardan gideceksin.

Bu işe ya kardeşim ya Ali girecek.

Oysa, Oysaki, Halbuki

Oysa ben geleceğini düşündüm.

Oysaki bu işe girmeyi çok istemiştim.

Halbuki o çok iyi biridir.

Öyleyse, Çünkü, Hatta

Olanları duymamış mı, öyleyse ben ona anlatayım.

Okula gelemeyeceğim; çünkü hastayım.

Dün bize gelmiş, hatta birkaç saat bizi beklemiş.

"DE" Bağlacı

Bağlaç olan de sözcükleri, cümleleri birbirine bağlayan bir sözcüktür. Kendinden önce gelen sözcükten ayrı yazılır.

Bu akşam ikisi de ders çalışacak.

Sen de mi geliyorsun?

Ne iyi ettin de geldin.

Olanları bana da anlattılar.

"Kİ" Bağlacı

Bağlaç olan "ki" kendinden önceki ve sonraki kelimelerden ayrı yazılır.

Ben ki yedi iklimin padişahıyım.

Edat

Onu tanımıyorum ki.
Öyle sanıyorum ki artık gelmeyecek.
Öğretmen edatları anlatacak mı ki?

Her Zaman Edat Olanlar:

için, mi, gibi ,kadar

Bazen Edat Olanlar:

ancak, yalnız, bir, tek (bunların yerine SADECE kelimesi gelebilirse edattır)

Her Zaman Bağlaç Olanlar:

ve, çünkü, ama, fakat, de, ki (de, ki ayrı yazıldığında)

Bazen Bağlaç Olanlar:

ancak, yalnız (bunların yerine AMA kelimesi gelebilirse bağlaçtır)

*"ile" yerine "ve" kullanılabiliyse bağlaçtır, kullanılamazsa edattır.

ÜNLEM

Bir olay ya da durum karşısında beliren korku, sevinç, üzüntü, şaşkınlık gibi duyguları yansıtan sözcüklerdir.

1-ASIL ÜNLEMLER

Her zaman ünlem olan, başka bir görevi bulunmayan ünlemlerdir.

Hişt, haydi, ey, hey, ah, aman, vah vah, of, oh...

2- ÜNLEM GİBİ KULLANILAN SÖZCÜKLER

Bazı sözcükler ve cümleler ünlem olmadıkları halde vurgu gereği ünlem değeri kazanabilir.

Ordular, ilk hedefiniz Akdeniz'dir, ileri!

Dikkatli ol!

Yaşasın! Çok mutluyum.

Edat

3-YANSIMA ÜNLEMLERİ

Yansıma sözcüklerle oluşan ünlemlerdir.

Deh küheylan!

Tak tak!

Çat!

ÜNLEM CÜMLESİ

İçinde ünlemlerin yer aldığı cümlelerdir.

Aman efendim, bu ne güzel tesadüf! (ünlem cümlesi)

Sakın ha, kimseye söyleme! (ünlem cümlesi)